

Постатті

Figures

УДК 7.071.2:792.82(477-25)

ТВОРЧА ЛАБОРАТОРІЯ СУЧАСНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ (СОЛІСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОПЕРИ ВОЛОДИМИР ЧУПРИН)

Єва Коваленко

У статті йдеться про відомого артиста балету, соліста Національної опери, балетмейстера Володимира Чуприна. Авторка, яка працювала разом з В. Чуприном у балетній трупі Національної опери, описує найцікавіші моменти їхньої спільної роботи, а також найяскравіші образи, створені цим неповторним артистом.

Ключові слова: київський балет, В. Чуприн, балет, В. Литвинов, «Панянка і Хуліган», Д. Шостакович.

This article tells about a well known ballet dancer, a soloist of the National Opera of Ukraine and choreographer Volodymyr Chupryn. A former ballet soloist of the National Opera of Ukraine the author recalls the most interesting points of their team work as well as the most remarkable roles of this unusual actor.

Keywords: Kyiv ballet, V. Chupryn, ballet, V. Lytvynov, «A Young Lady and a Hooligan», D. Shostakovych.

Як почати розповідь про талановитого артиста, який більшість свого життя присвятив мистецтву танцю і продовжує створювати яскраві хореографічні образи на сцені Національної опери? Напевне, треба перелічити всі його звання й нагороди? Але вони далеко не повною мірою відображають творчий внесок цього неординарного обдарованого актора у розвиток київського балету. Можна почати з біографії танцівника. Але він надто скромний, щоб розповідати засобом масової інформації і навіть колегам, близьким друзям про своє особисте життя.

Ідеться про Володимира Чуприна – відомого соліста балету, актора, балетмейстера, педагога і просто чудову людину. Дуже важко дати об'єктивну оцінку професійної діяльності свого колеги: легко потрапити під вплив емоцій, власного позитивного чи негативного ставлення до людини і мимоволі проектувати це ставлення на її творчість. Але якщо звернутися до біографій відомих людей, можна побачити, що вони складаються майже цілком із свідчень їхніх сучасників. З роками ці свідчення набувають ваги історичних документів. Отже, варто розпочати розповідь про В. Чуприна з його виступу, який особливо вразив і його колег-

артистів, і глядачів, і педагогів-репетиторів, яких дуже важко взагалі чимось вразити.

Володимир Чуприн – Ротбарт у балеті
П. Чайковського «Лебедине озеро».
Світлина О. Путрова

15 травня 2011 року в Національній опері відбувся творчий вечір заслуженої артистки України Шінобу Такіти, японки за походженням, яка живе і працює в Києві. У ньому взяли участь відомі артисти з Москви, Санкт-Петербурга, Берліна, Штутгарта а також провідні солісти Національної опери. Незважаючи на те, що ціни на квитки були досить високими, у залі був аншлаґ. Глядачі не лишилися розчарованими, адже вони побачили уривки з кращих класичних балетів у виконанні першокласних артистів. У першому відділенні були виконані фрагменти з балетів «Дон Кіхот» Л. Мінкуса, «Жізель» та «Корсар» А. Адана, «Лебедине озеро» П. Чайковського, «Раймонда» О. Глазунова. Сама Шінобу Такіта виступила в дуєті з балету «Шехеразада» М. Римського-Корсакова та в «Умираючому лебеді» К. Сен-Санса (цей номер вона присвятила жертвам трагедії на японській АЕС).

У другому відділі було показано балет на музику Дмитра Шостаковича «Панянка і Хуліган» у постановці В. Литвинова, де провідні партії виконали Шінобу Такіта та дуже здібний молодий соліст Національної опери Костянтин Пожарницький, головні ж негативні образи Елітної Дами та Авторитета створили яскрава балерина Оксана Гуляєва та Володимир Чуприн, якого неможливо охарактеризувати тільки як актора чи тільки як танцівника. Саме йому дісталися оплески всіх учасників концерту – зірок балету, які дивилися спектакль із-за куліс, чекаючи на свій вихід у фіналі концерту. Колег-артистів вразили технічна довершеність виконання В. Чуприна в поєднанні з переконливою акторською грою, що допомогло йому створити правдивий образ жорстокого й підступного Авторитета – ватажка банди.

Балет «Панянка і Хуліган» був поставлений В. Литвиновим 1986 року в Дитячому музичному театрі, де він працював головним балетмейстером, а потім, значно пізніше, перенесений на сцену Національної опери. Але вперше цей спектакль було поставлено у Ленінградському малому оперному театрі (МАЛЕГОТі) в 1962 році балетмейстером Костянтином Боярським за сценарієм Олександра Белінського. До музичної пар-

титури «Панянки» ввійшли уривки з ранніх балетів композитора «Болт», «Золота доба», «Світлий струмок» та уривки до музики з кінофільмів. Сценічне життя цих спектаклів, поставлених на початку 30-х років, не було щасливим з різних причин, але геніальна музика Шостаковича знайшла своє достойне прочитання майже через 30 років у нових постановках. Основою лібрето балету «Панянка і Хуліган» став німий кінофільм 1918 року з однойменною назвою за сценарієм Володимира Маяковського, в якому поет сам зіграв головну роль. Зворушлива історія кохання Хулігана до шкільної вчительки, заради якого він гине, вступивши у нерівний бій з бандитською зграєю, не може нікого залишити байдужим. О. Белінський, працюючи над лібрето, трохи переробив сценарій кінофільму, відкинув деякі епізоди, залишивши найдраматичнішу сюжетну лінію. Спектакль мав великий успіх завдяки цікавій хореографії, а 1970 року на кіностудії Ленфільм було знято фільм-балет «Панянка і Хуліган», де головні партії виконали Ірина Колпакова та Олексій Носков. Фільм дуже точно передає атмосферу 20-х років ХХ ст.: дорогий ресторан, куди можна потрапити тільки «за особливою рекомендацією», афішна тумба в парку, старий єврейський скрипаль, який грає на безлюдній нічній вулиці проникливу й ніжну мелодію, костюми й зачіски виконавців, танці, що були популярними в епоху непу, і навіть характери головних героїв – усе це співзвучне часу, зображаному на екрані. Довершений класичний танець Ірини Колпакової різко контрастує з характерно-побутовою хореографічною лексикою інших персонажів. Особливе враження справляє акторська гра солістів, правдивість їхніх почуттів.

Український балетмейстер В. Литвинов створив свою оригінальну версію спектаклю, максимально наблизивши його до сьогодення. Особливо це проявилось в другій його постановці балету в Національній опері.

На першій балетній сцені країни прем'єра відбулася 10 червня 1998 року. Спектакль мав підзаголовок «Червоні піджаки» (натяк на «нових росіян»), оформлення було суто умовним, символічним (сценографія Марії

Левицької), єдиними елементами декорації були три чорні столи, які залежно від обставин перетворювалися то на парти, то на бандитські нари, то на подіум у непманському ресторані. Стилїстика 20-х років ХХ ст. відсутня: така історія може відбутися коли завгодно і де завгодно.

Хореографія спектаклю також зазнала великих змін. У новому варіанті спектаклю В. Литвинов майже зовсім відмовився від класичного танцю, масові сцени він вирішив засобами танцю модерн, ритмічної гімнастики, степу, акробатики. Дуже вдалими вийшли гротескові, «хуліганські» сцени спектаклю. Молоді артисти з великим ентузіазмом працювали над спектаклем, засвоюючи новий оригінальний стиль балетмейстера Литвинова. Парадокс цієї вистави полягав у тому, що негативні персонажі вийшли яскравішими, ніж позитивні. Це, мабуть, тому, що народному артистові України В. Литвинову, який прославився виконанням здебільшого гострохарактерних ролей, близька саме така хореографія: гротескова, жорстка, саркастична. Позитивні ж герої не мають чітких пластичних лейтмотивів, не виділяються вони із загальної маси і своїм зовнішнім виглядом, їх робить особливими історія кохання, за яке вони готові боротися, не шкодуючи власного життя. Головна героїня спектаклю – звичайна дівчина, але з дуже сильним характером. Саме тому Хуліган закохується в неї і бачить її у своїх мріях.

Новий спектакль з оригінальною хореографічною мовою мав великий успіх у глядачів, а в 1999 році отримав «Київську пектораль» у номінації «За краще хореографічне рішення року». На деяких моментах постановочної роботи слід зупинитися, бо вони мають пряме відношення до теми статті, а саме – до творчості соліста балету Володимира Чуприна.

Єдиним образом, про який і балетмейстер, і художник мали чітке уявлення, приступаючи до постановочного процесу, був Авторитет. З виконавцем теж не виникало ніяких заперечень: це, безумовно, буде відомий характерний танцівник та мімічний актор Дмитро Клявін – асистент балетмейстера В. Литвинова. [Д. Клявін – син народного

артиста України Роберта Клявіна, з яким пов'язано багато славних сторінок в історії українського балету. – Є. К.]. Володимир Чуприн був тоді ще молодим артистом, який недавно перейшов до балетної трупи з Київського театру класичного балету, де він був солістом і виконував провідні партії в класичних спектаклях і сучасні хореографічні номери. У Національній опері він танцював як сольні партії, так і кордебалетні.

Молодий артист дебютував у ролі лицаря Ротбарта в «Лебединому озері». Ця роль не була зовсім новою для Чуприна, адже, працюючи в Київському театрі класичного балету, він виступав і в партії Ротбарта, і в партії принца Зіґфрида, але в Національній опері «Лебедине озеро» йде в постановці Анатолія Шекери, яку молодому танцівникові треба було вивчити буквально за кілька днів. В. Чуприн повинен був замінити артиста, що захворів. Він провів цю складну партію на високому професійному рівні, і А. Шекера, який був тоді головним балетмейстером трупи, доручив йому роль Меркуціо в одному зі своїх кращих спектаклів «Ромео і Джульєтта» на музику С. Прокоф'єва.

Над цим психологічно складним образом Чуприн працював довго і цілеспрямовано, а керувала репетиційним процесом, допомагаючи актору «ввійти» у спектакль, Елеонора Михайлівна Стебляк, постійний репетитор усіх спектаклів А. Шекери. Вона не тільки допомогла танцівнику оволодіти технікою, точно вивчити «текст» (на репетиціях навіть з'являвся відеомагнітофон, щоб не припуститися випадкових помилок у процесі навчання), але й багато уваги приділяла розкриттю характеру Меркуціо, який є одним із центральних персонажів трагедії про Ромео і Джульєтту (існує навіть така гіпотеза, що в образі Меркуціо Шекспір зобразив себе). В. Чуприну вдалося дуже правдиво відтворити цей психологічно складний образ хореографічними засобами: він з'являвся на початку вистави веселим і життєрадісним пересмішником, блазнем, а в сцені своєї смерті підносився до трагедійного пафосу. Меркуціо – великий творчий успіх артиста Чуприна.

А потім була звичайна робота: уроки, репетиції, виходи в балетних і оперних

спектаклях, від яких ніхто не звільняв танцівника, який ще не набув статусу соліста балету. В театрі існують певні традиції балетної ієрархії, які було важко зламати навіть Володимир Чуприну з його професіоналізмом і неймовірною працездатністю. Усе це трохи дратувало молодого артиста, який хотів танцювати тільки провідні партії і відчував, що здатен на це, але він ніколи не підводив колектив і не відмовлявся від будь-якої роботи. На постановочних репетиціях «Панянки» Чуприн теж спочатку разом з іншими молодими акторами штудіював масові танцювальні сцени і звернув на себе увагу балетмейстера своєю неординарною пластикою і акторською обдарованістю.

В. Литвинов запросив Чуприна брати участь у сольних репетиціях «Панянки і Хулігана». Молодий артист почав репетирувати роль Авторитета у другому складі. Прем'єру танцювали досвідчені актори: Тетяна Боровик (народна артистка

Володимир Чуприн та Оксана Гуляєва в балеті Д. Шостаковича «Панянка та Хуліган».
Світлина О. Путрова

України), Анатолій Козлов, Ірина Бродська і Дмитро Клявін (тепер заслужені артисти), але глядачі-колеги з великою цікавістю чекали на другий спектакль, в якому були зайняті молоді виконавці.

Особливий інтерес викликав Авторитет у виконанні В. Чуприна. Він був зовсім не схожий на Д. Клявіна, який був першим виконавцем цієї ролі і мав великий успіх¹. У постановці Литвинова партія Авторитета вирішена більш танцювально, ніж у ленінградській виставі. А це означає, що для молодого танцівника з досвідом сольних класичних партій є можливість не тільки розкрити образ, а й показати свій технічний потенціал. В. Чуприн розкрив характер свого персонажа через виразний танець. Він немовби складав іспит на провідного танцівника. Це було помічено і відзначено критикою².

Пізніше ця партія стала знаковою в репертуарі Володимира Чуприна, а останніми роками він – її єдиний виконавець. Танцюючи цей спектакль, артист дуже виріс і в професійному, і в акторському плані: тепер ми бачимо на сцені не Чуприна в ролі Авторитета, а «Авторитета Чуприна». Бачимо, на жаль, дуже рідко, бо спектакль іде здебільшого за кордоном. Актор невпинно працює над образом, постійно додаючи до нього якихось нових цікавих деталей. Ось він виходить на сцену у красивому костюмі – червоний піджак, чорні штани вільного покрою, біла сорочка з тоненькою чорною краваткою – такий вишуканий, елегантний, картинним рухом поправляє зачіску, танцюючи еротичне танго зі своєю Елітною Дамою в непманському ресторані. Зовсім інший він у сценах згвалтування Панянки та бійки з головним героєм, де розкривається вся його злість, хтивість, підступність і одночасно страх за втрату влади й авторитету у своїй маленькій «імперії». У новому спектаклі ці жорстокі сцени показані дуже реалістично і навіть натуралістично: це, безперечно, шокує глядачів і примушує їх замислитися. Тут немає щасливого фіналу, добро не перемагає зло – скоріше, це оптимістична трагедія. «Если звезды зажигают – значит, это кому-нибудь нужно», – ці рядки з раннього вірша Володи-

мира Маяковського можуть бути епіграфом до вистави. У фіналі балету на чорному небі справді спалахують зірки: це як символ надії на те, що наш жорстокий світ може врятувати тільки любов, за яку потрібно боротися до кінця.

Чуприн перебуває в постійному творчому пошуку, завжди прислухається до зауважень своїх колег, аналізує їх і робить висновки. У кожному спектаклі актор знаходить місце для імпровізації. Ось і на концерті зірок балету він так вразив усіх своїми шаленими жете антурнан (*jeté en tournant*), високими со де басками (*saut de basque*)³ та ще якимись неймовірними обертаннями в повітрі, що не лише глядачі, а навіть артисти за кулісами влаштували йому справжню овацію. У присутніх склалося таке враження, що у Володимира Чуприна енергії вистачить ще не менш, як на десяток Авторитетів. І нікому не спало на думку, що цей талановитий актор, який не уявляє свого життя без танцю, без сцени, уже підходить до віку, який у балеті вважається пенсійним.

Звичайно, В. Чуприн уже давно готує себе до зміни професії, але всі його інтереси так чи інакше пов'язані з танцями, пластикою, театральним мистецтвом. Він ще 2004 року закінчив балетмейстерське відділення Київського національного університету театру, кіно та телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. Його педагогом з мистецтва балетмейстера була Олександра Майорова, дочка відомого хореографа Генріха Майорова, який подарував нашому театру чудові дитячі спектаклі «Білосніжка і сім гномів» Б. Павловського та «Чиполліно» К. Хачатуряна. Протягом свого навчання в інституті В. Чуприн поставив танці в операх «Кантата про каву» Й.-С. Баха, «Телефон» Дж. Менотті (обидві – 2001 року, Національна опера України), балет «Байка про Лисицю, Півня, Кота та Барана» І. Стравинського (2003, до 100-річчя від дня народження композитора), хореографічну мініатюру А. Бондаренка «Золота середина», танці на музику Г. Генделя «Месія».

Двічі Чуприн виставляв свої роботи на конкурсах балетмейстерів. Тут його перемогли ще попереду. А як виконавець він одер-

жав диплом міжнародного конкурсу балету імені Сержа Лифаря за акторську майстерність (Київ, 1996), премію «Лотос» міжнародного конкурсу сучасної хореографії (Київ, 1998), премію міжнародного фестивалю «Танець XXI століття» (Київ, 2000). Свою роботу в Національній опері артист поєднує з педагогічною діяльністю в Київському хореографічному училищі, Київському національному університеті театру, кіно та телебачення імені І. К. Карпенка-Карого та в школі-студії ім. П. П. Вірського, де він викладає танець і майстерність актора. Він бере участь у різних заходах, концертах, презентаціях, іноді знімається в кіно. Завдяки цьому Чуприн завжди у прекрасній професійній формі.

Зрозуміло, що Володимир Чуприн не розгубиться в «післябалетному» житті, але чи варто театру втрачати цього прекрасного артиста, який досяг такого високого рівня майстерності й може створити ще багато незабутніх образів.

Після триумфального виступу у «Панянци і Хулігані» актору не вдалося відпочити. Рівно за тиждень він знову був на сцені: 22 травня – манірний принц Лимон у балеті «Чиполліно», 25 травня – Марцеліна в балеті на музику В.-А. Моцарта «Весілля Фігаро». Для цієї партії Володимир довелось оволодіти технікою жіночого танцю на пуантах. І хоча ця роль ніби не вписувалася до діапазону творчої індивідуальності артиста, він довго й наполегливо працював над образом, пристосувався до технічних труднощів (він робить 2 і навіть 3 оберти на пуантах), і Марцеліна «підкорилася» йому, залишилась у його репертуарі.

А 27 травня В. Чуприн узяв участь у гала-концерті, присвяченому видатному українському хореографу, народному артистові України А. Ф. Шекері і виконав разом із Ксенією Іваненко гумористичний номер на музику М. Теодоракіса «Сиртакі». На цьому номері слід спинитися окремо. «Сиртакі» поставила Алла Рубіна для творчого вечора народного артиста України Валерія Парсегова – визнаного танцівника і педагога Київського державного хореографічного училища⁴. Цей номер у виконанні Тетяни Андрєєвої та Володимира

Володимир Чуприн. Хореографічна мініатюра «Сиртакі»

Чуприна мав шалений успіх. Молодий артист одразу став зіркою. «Сиртакі» стали запрошувати на всі престижні концерти, фестивалі, гастролі. Чуприн танцював з різними партнерками, і завжди «Сиртакі» проходили під гучні оплески залу. Глядачі від усієї душі сміялися з героя-олімпійця з лавровим віночком на голові, одягненого у давньогрецький короткий хітон. Він виконує з дуже серйозним виглядом гімнастичні вправи, граючи своїми «величезними» м'язами. Весь комізм полягає в тому, що сильний і технічний Володимир Чуприн за своєю фактурою дуже тендітний, з довгими тонкими руками й ногами, і коли він починає різко жестикулювати, виходить дуже смішно. У номері є місце і для акторської гри, і для високих стрибків, і для технічних обертань, а у фіналі танцівник виносить свою партнерку на сцену у високій підтримці.

У 1996 році на сцені Національної опери проходив II Міжнародний конкурс балету імені Сержа Лифаря. Алла Рубіна запросила В. Чуприна взяти участь у своїх конкурсних постановках: це були вже знайомі

київським глядачам «Сиртакі» та новий номер «Чудернацькі люди» на музику до вистави цирку «Дю солей». У номері показано, як двоє непутящих п'яниць (В. Чуприн та Г. Денисенко) спочатку знущаються з бідної вишуканої інтелігентки (Є. Коваленко), потім ридають над її «тілом», а побачивши, що вона «оживає», дуже радіють, і далі вже всі разом ідуть дорогою життя... А. Рубіна отримала другу премію і срібну медаль II Міжнародного конкурсу балету імені Сержа Лифаря, а В. Чуприн, який не брав участі у конкурсі в номінації «танцівники», був нагороджений спеціальним дипломом «За акторську майстерність». Потім були виступи на фестивалі «Танець XXI століття», творчому вечорі народної артистки України Тетяни Боровик, інших концертах і презентаціях.

А ще варто згадати про участь артиста в бенефісі народної артистки України Ганни Кушнірової, який відбувся в Національній опері 1998 року. Прима-балерина блискуче виконала 8 номерів, серед яких були як шедеври класичної хореографії, так і

твори сучасних балетмейстерів. В. Чуприн танцював з Г. Кушніровою «Танго» з балету Д. Шостаковича «Золота доба» у постановці Ю. Григоровича та адажіо з балету на музику М. Жарра «Нотр Дам де Парі» видатного французького хореографа Ролана Петі. Артист дуже зворушливо створив трагічний образ горбаня Квазімодо, який страждає від безнадійної любові до прекрасної Есмеральди, точно відтворивши складний хореографічний малюнок партії, в якій виступали і славетний Рудольф Нурієв, і сам знаменитий постановник.

Чуприн не боїться бути на сцені некрасивим, комічним, у його репертуарі багато характерних, «вікових» партій. Артист знаходить у кожній з них якісь особливі деталі, що роблять їх неповторними. Це і підстаркуватий багатий наречений Гамаш у балеті «Дон Кіхот» (уперше Володимир виступив у цій партії, коли йому не було і 30 років), і володар гарему Сеїд-паша у «Корсарі», і старий п'яний дід, що залицяється до молодих дівчат, в опері С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм», і Мишачий ко-

роль у «Лускунчику» П. Чайковського, королі в «Попелюшці» С. Прокоф'єва та «Сплячій красуні» П. Чайковського, грізний Шахезман у «Шехеразаді» М. Римського-Корсакова і багато інших різноманітних і цікавих образів.

Артист вважає, що маленьких ролей не існує і доводить це своїми виступами. Якось хтось із колег зробив Володимиру зауваження, що він надто грубо штовхає тіло вбитого Золотого раба у фіналі балету «Шехеразада». «Так поставив Фокін», – упевнено відповів артист, ще більше роздратувавши співрозмовника. – «Звідки він може знати, як ставив Фокін? Це він придумав, щоб звернути на себе увагу!» Але якщо відкрити книгу Фокіна «Проти течії», можна прочитати такі рядки: «Шах Земан (так звати цього персонажа за лібрето) бачить, що його брат Шах Назар, який знищив усіх своїх жінок, не може віддати наказ, щоб зарізали і голову, його найулюбленішу дружину Зобеїду. Він вагається. Жаліє [її. – Є. К.]. Шах Земан обурений слабкістю брата. ... Шах похмуро підходив до тіла вбитого негра, штовхав його

Володимир Чуприн. Хореографічна мініатюра «Сиртакі»

ногою і, коли мертво тіло переверталось, вказував брату на нього рукою. І це все»⁵. Може, В. Чуприн читав ці рядки, чи уважно прислухався до пояснень балетмейстера В. Яременка, але в його виконанні немає нічого «від себе», тільки – «від Фокіна».

На жаль, роки беруть своє, і Чуприн уже не має можливості танцювати так багато, як він хотів би: керівництво віддає перевагу молодим виконавцям і доручає їм сольні партії, щоб вони частіше виходили на сцену і набували майстерності. Але іноді досвідченому артисту Чуприну доводилося за дуже стислий термін готувати складну партію, щоб «урятувати спектакль».

Майже всі балетмейстери, які ставили свої спектаклі в Національній опері, знаходили цікаві ролі для цього талановитого артиста. Почалося з Ю. Пузакова – балетмейстера Московського музичного театру імені К. Станіславського та В. Немировича-Данченка, який у 1995 році поставив на сцені театру спектакль «Фрески Софії Київської» на музику В. Кітки. В. Чуприн зіграв у ньому роль Митця, який побачив у своїх мріях образ «матері-заступниці за рід людський Марії Оранти» і переніс його на стіни Святої Софії. Володимир був єдиним виконавцем головної ролі. Робота Чуприна у «Фресках» заслуговує на повагу, бо він точно виконував усі завдання балетмейстера і мав на сцені дуже достойний вигляд.

Оригінальний сучасний хореограф Раду Поклітару виконавців для своїх балетів обирав сам, улаштовуючи кастинги перед репетиціями та відвідуючи ранкові класи, обов'язкові для артистів балету. Працювати з Раду Поклітару було дуже цікаво. Епатажний балетмейстер, відомий своїм негативним ставленням до класичного танцю, цього разу примусив вісімку дівчат, які виконували ролі відвідувачок вернісажу («Картинки з виставки»), одягнути пуанти. З пуантів не сходили до самої прем'єри: ніхто не хворів і репетицій не пропускав.

Р. Поклітару теж звернув увагу на Чуприна: він доручив йому роль Культуриста з величезними (штучними) м'язами у своїй інтерпретації «Картинки з виставки» на музику М. Мусоргського, у постановці ж «Весни священної» на музику

І. Стравинського артист отримав роль Учителя.

Дія балету відбувається в якійсь зловісній фантазмагоричній школі чи колонії, де всі підкоряються тільки наказам безжалісного і підступного Вчителя, «що уособлює систему антигуманного фізичного й духовного гноблення людини»⁶. Серед цієї уніфікованої маси знаходяться двоє – Юнак і Дівчина, що покохали одне одного і втекли на волю, до прекрасного лісу. Але мати свої власні почуття – це злочин, і Вчитель закликає всіх до переслідування закоханих і жорстокої помсти. Оскаженілий натовп, керований зловісним і страшним Учителем і нахабним Суперником, наздоганяє щасливих молодих людей і вбиває їх.

Нова цікава робота Раду Поклітару дістала суперечливі оцінки глядачів і театрознавців. Спектакль справив дуже сильне враження, але основна його ідея не була оптимістичною. Балетмейстер дуже майстерно і правдиво показує нищівну силу бездумної юрби. Цей балет не тільки не розважає, а навіть лякає своєю безвихіддю. Солісти, серед яких були імениті майстри сцени Тетяна Боровик, Тетяна Білецька (народні артистки України), молоді виконавці Сергій Сидорський (зараз заслужений артист України), Артем Дацишин, Ігор Буличов, а також Володимир Чуприн, працювали з великим ентузіазмом і створили яскраві акторські образи.

Під час постановки «Весни священної» Володимир Чуприн ще встигав займатися викладацькою діяльністю у Київському державному хореографічному училищі і готуватися до іспитів з балетмейстерської майстерності в Інституті театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. Саме тоді він запропонував мені взяти участь у його новій постановці. Я підбрала музику, яка мені подобалась, і ми пішли працювати.

У тиші балетного залу залунала чарівна музика: Ф. Шопен, Адажіо з Другого концерту для фортепіано з оркестром. Цей твір так геніально передає внутрішній стан композитора, у ньому стільки нюансів почуттів, що хочеться скоріше їх висловити мовою танцю. Але як знайти потрібні засоби виразності, пластичний малюнок номера?

Соліст Національної опери Володимир Чуприн

Подивившись на годинник, Чуприн зауважив: «Це дуже довго, потрібно скоротити». (Мене трохи шокував такий аж надто професійний підхід: як можна дивитися на годинник, слухаючи *таку* музику?) Потім, трохи згодом, додав: «Ця музика – як осінь. Останні промені сонця... Деревачуть своє листя... Я придумав: ти – дерево, яке хилиться від легкого вітру, гублячи красиве осіннє вбрання, і жаліє за літом, що пройшло». Ідея була дуже красивою, але коли Володимир почав показувати під музику перші чудернацькі пози, імітуючи дерево і розгрібаючи щось ногою, я навіть пожалкувала, що беру участь у цьому експерименті. Я намагалася зрозуміти задум балетмейстера і старанно виконувала всі його вказівки, але в мене нічого не виходило. Чуприн нервував страшенно. Потім, замислившись, він сказав: «Треба взяти на репетицію довгий прозорий шарф і який-небудь хітон: напевне, костюм нам допоможе».

Насправді так і вийшло. Тримаючи в руках великий білий шарф, я не могла робити різких рухів, пози вже не здавалися мені кострубатими, з'явилася якась поетична надломленість, «осінній» смуток. Я, нарешті, зрозуміла, що дерево – це метафора, а насправді я дівчина, яка згадує про

щось нездійснене і під кінець залишається на самоті, втративши останні «пелюстки» своїх мрій.

Так сталося, що танцювати цей номер мені довелося на відкритті з'їзду Партії інвалідів. Річ у тім, що Чуприн допомагав у балетмейстерській діяльності дівчині, яка втратила ноги в результаті аварії, але продовжувала займатися хореографією, сидячи в інвалідному візку, і навіть створила свій власний колектив. Він, як член цього колективу, попросив її надати йому можливість показати свій номер. Так я опинилася на цій акції. Володимир увесь час був поруч, хоч і почував себе дуже погано (у нього була температура майже 40°). Я дуже хвилювалась, як же ці глядачі сприймуть наше творіння. Але коли закінчилася музика, почулися гучні оплески. Коли я вийшла на вулицю, якась жінка з публіки, упізнавши мене, почала плакати: «Спасибі Вам за такий натхненний і красивий танець!»

Цей епізод дозволяє зрозуміти творчий метод балетмейстера Чуприна, простежити його зблизька, «зсередини». А насправді таких епізодів у житті артиста багато, бо його діяльність не обмежується виступами у спектаклях Національної опери. Чого варті, наприклад, постановка рок-н-

ролу у християнському спектаклі-мюзиклі «Крик серця» молодого режисера Сергія Савенкова на сцені Республіканського будинку актора, до якої він поставився дуже серйозно, показавши віртуозний і цікавий у хореографічному плані номер, чи новорічний вечір у поліклініці № 1 Шевченківського району міста Києва, де Володимир Чуприн примусив солідних людей – головного лікаря, завідуючого відділенням, медбрата – весело витанцювувати «Танець маленьких лебедів»!

Він дуже ерудована людина, має свої уподобання в музиці, літературі, мистецтві кіно. І хоч артист ще не відзначений званням заслуженого, він уже давно заслужив головне – любов і повагу рідних, колег,

глядачів, учнів, для яких він – справжній Авторитет, справжній Майстер.

¹Партія Авторитета стала однією з найкращих у творчому доробку заслуженого артиста України Дмитра Клявіна.

²Ю. Станішевський відзначив «елегантного й експресивного» В. Чуприна серед інших молодих солістів, які танцювали «з повною емоційною віддачею і справжньою насолодою» (Станішевський Ю. Балетний театр України. – К., 2003. – С. 356).

³Жете антурнан, со де баск – високі стрибки з обертанням та просуванням у повітрі в класичному танці.

⁴Володимир Чуприн також навчався у В. Парсегова.

⁵Фокин М. Против течения. – Ленинград, 1981. – С. 432–433.

⁶Станішевський Ю. Балетний театр України. – К., 2003. – С. 407.

В статье рассказывается об известном артисте балета, солисте Национальной оперы, балетмейстере Владимире Чуприне. Автор, которая работала вместе с В. Чуприным в балетной труппе Национальной оперы, описывает наиболее интересные моменты их совместной деятельности, а также самые яркие и запоминающиеся образы, созданные этим необычайным артистом.

Ключевые слова: киевский балет, В. Чуприн, балет, В. Литвинов, «Барышня и Хулиган», Д. Шостакович.